

BRAHMS'TIN PİYANO MÜZİĞİ

Doç. Mahmut SARI
Buca Eğitim Fakültesi
Müzik Eğitimi Bölümü Başkanı

ÖZET

1833'de Hamburg'ta doğdu. Bir Prens Lippe'nin kilise müzik öğretmenliğini yaptı. Daha sonra besteciliğe başladı. Daha çok şan ve piyano yapıtları ile tanındı. 1897'de Viyana'da öldü.

Alman Requiem'i ile uluslararası üne kavuştu. Bestelerinde Kuzey Almanya'nın havasını yansıtır. Eserlerinde kullandığı armoni, saf ve bilgecedir. Bununla beraber çok cesaretlidir. Ezgilerde daha çok yatay çoksesliliğe yatkındır.

Beste stilinde Beethoven'in izleyicisi kabul edilir. Çıgan ve Macar melodilerine ilgi duymuştur.

RÉSUMÉ

Né à Hamburg en 1833, il fut pendant quelque temps maître de chapelle du prince de Lippe. Plus tard, il commence à faire des compositions. Il est connu plutôt par ses œuvres de chant et de piano. Il est mort à Vienne en 1897.

Il parvient à la célébrité internationale par son Requiem Allemand. Ses œuvres portent des traces d'Allemagne du Nord. L'harmonie dans ses œuvres est pure et savant. Pourtant elle est courageuse. Sa musique est plutôt contrapuntiques.

Quant à style de composition, il est un successeur de Beethoven. Il s'est intéressé aux mélodies tsiganes et hongrois.

Brahms'ı anlatmak için birkaç biyografik noktayı söyleyelim. Johannes Brahms 1833'de Hamburg'ta doğdu, bir orkestra müzisyeninin oğluydu. Çok erken yaşta sağlam bir müzik kültürü aldı ve çok genç yaşta bir virtüöz oldu. Piyanist olarak ilk gezileri sırasında Liszt'in, Joachim'in ve özellikle gazetesinde "Brahms 19. yüzyılın Mozart'ı olarak seçilmiştir." adlı makale ile O'nu tanıyıp üne kavuşturan Schumann'ın dikkatini çekti ve cesaretlendirildi.

Brahms, üç yıl Prens Lippe'nin kilise müzik öğretmenliğini yaptı, sonra kendini besteciliğe vermek için bu işi bıraktı. O, daha çok bir dost çevresi ile çevrili olduğu ve öylesine hayranlık uyandırdığı Viyana'da yaşadı. "Alman Requiem"inden itibaren (1868), Wagner karşıtlarına, klasik tarafın gözbebeği oldu ve onurların doruğu, ulusal övünç olarak kabul edildi. O'nun aşırı hayranları (Brahmin'ler) O'nu en büyük ustalarla

eşit tuttular. Bülow, O'nu ünlü "Üç B" formülü içerisinde düşünüyordu. (Bach, Beethoven, Brahms). Brahms'ın kazandığı ün O'nu daha fazla eser yaratması için itici bir güç oldu. 1897'de öldü.

O tamamen bir Almandı. Kimi zaman sert, kimi zaman duygusal -Schumann'ın karısı Clara için duyduğu mutsuz aşk- sert bir dış görünüş, aniden kaba çıkışlar yapan utangaç bir hayalperest. Şefkatli, sevgi dolu, iri-yarı olan bu yalnız adam, arkadaşlarına ve ailesine çok bağlı ve sadıktı. Sanatçı olarak saygı uyandıran mesleki faziletleri vardı; derin bir bilgiye sahip olup hayranlık uyandıran sanatını ciddi bir şekilde geliştiren çok çalışkan bir kişiydi.

İşte Almanya'nın, O'nun şahsında en büyük müzisyenlerinden birini selamladığı insan. Biz Fransızlar için şöyle bir soru: bu, gerçek bir dahi mi, yoksa sahte bir tanrı mı? Birinci yanıt, Brahms katıksız bir Alman, başka bir deyişle, Fransızlara Racine ve Fauré'nin anlaşılmazlığı gibi O'da Almanlar için Sprée nehrinin karşı kıyısındaki kuzeyli bir Almandır. Brahms'da Alman ruhuna büyük Avusturya'lı besteciler Haydn, Mozart ve Schubert'te olduğu gibi İtalyan özellikleri hiçbir şekilde karışmamıştır. O'nda eksik olan toplumcul ve özellikle insancıl taraf, ferahlık, güneş ve renktir. Sevinç olmayah bir sanat.

Dış görünüş olarak Brahms'ın müziği, hiçbir duygusal çekiciliği olmayan sert ve hafif hüzünlü bir müziktir. Sadeliği, donuk yapısı biz latinlere sıkıcı bile gelir.

Önce, O'nun kolayca anlayabildiğimiz 200 kadar melodisine çok sayıda düet, kuartet ve koro eserlerini ilave etmek gerekir. Bu, Schumann'ın elverişli düşüncesinde az sevimli, az çeşitli bir duyguyla, fakat derin bir şekilde devam etmiştir. Daha önce, "Şair Aşk"ının hayranlarını büyülediği gibi "Sonsuz Aşk", "Mayıs Gecesi", "Kırda Yalnızlık" büyüleyebilir. Gitgide Liedlerin hüzünlü bestecisi, duygusal Brahms'ın eserlerinin büyük bir bölümünün tadına varabileceğiz.

Fakat bizim karşı çıktığımız, Almanların dahice bulduğu 4 Senfoni, Requiem, diğer oratoryo ve kantatlar ve de belli bir sayıdaki oda müziklerinin yaratıcısı olan bir diğer Brahms vardır. Bu müzik bize çoğunlukla ışıklal özellikte ve renksiz, önemsiz temalar üzerinde kurulmuş bir hazırlık safhası ürünü olarak görünüyor. Hatta bazen orada olumlu hataları ayırdettiğimize inanıyoruz: sahte büyüklük, bilgiçlik ve ağırbaşlılık taslama.

Burada bir varsayımda bulunacağım: (Bunu yapan da tek ben değilim.) Brahms bana, hayranlarının ve çömezlerinin kurbanı olmuş gibi görünüyor ki bunlar, başta Schumann ve "3 B" hikayesini icat edenlerdir.

O'nun içten bir güzellik anlayışı ve dehası vardı: Schumann'ın izinde ve O'nun devamı olarak "Lied" şairi olmak için doğmuştu. O'nun hayranları, O'nun Beethoven'ın ikinci soyundan geldiğine inandılar. O'nu cambaz ayaklığının üstüne çıkmağa zorladılar. İşte bu temel yanlış yüzünden, sıkıntıyla dinlediğimiz, biraz şişirme ve zorlayıcı diğer eserler meydana geldi.

Hatta bu eserlerde Brahms, sağlamlığını orijinalitesini muhafaza ediyor. Eserlerinde her zaman kendilerinden bir şeyler olan diğer besteciler gibi yapıtlar vermeyi sevmiyor; fikirlerine en saf şekli vermek istiyor. Bütün eserleri ince bir düşüncenin ürünüdür. İlk bestelenişlerinde güzel ifadeli olanlar azdır, fakat düşüncenin yoğunluğu, yazım sağlamlığı ve saflığı bu hatayı telafi ediyor. Brahms'da aynı zamanda gerçek bir mimari bilimi vardır: inşa etmeği Bach ve Beethoven'den öğrendiği teknikle yapıyor. Saint-Saens ve Franck hariç kendi çağdaşlarından hatta Schumann'dan da daha incelikle beste yapıyordu. Sonuç olarak armonisi saf ve bilgece; Liszt ve Wagner ile karşılaştırılınca klasik; bununla beraber çok cesurdur. Fakat O'nun armonisinde Mozart, Chopin ve Fauré'nin armonilerinden çıkan duygusal tatlılık yoktur. Gerçekte Brahms dikey çokseslilikten çok yatay çoksesliliğe yatkındır.

İşte O'nda hiç eksilmeyen nitelikler: O'nun melodisi sıklıkla Fransa'da sanıldığından daha özgündür. Duruma göre melodisi, halk şarkılarının temaları ya da çigan müziğine yakın olup buradan bazen hoş bir serinlik, dahice bir buluş, bazen de heyecan verici bir burukluk bulup çıkarır.

Brahms'ın piyano müziğinde değişik görünüşler bulacağız. Büyük inşalara çaba gösteren müzisyen, üç sonatında tanınıyor. İlk ikisi (do majör op.1 ve fa diyez minör op.2) küçük temaların işlenmesiyle gelişen fakat önemsenmeyebilen sonatlardır. Üçüncü olan fa minör, çok daha ilginçtir. Bu durum, bu eser temalarının çok ilginç olduğunu göstermez. Fakat Brahms, Vincent d'İndy'nin de eserlerde monotonluğa yakın bir eğitim bulduğu bir sanatla onları değiştiriyor, geliştiriyor ve aktarıyor.

Beethoven sanatının bazı sırlarının mirasçısı olan Brahms, belki varyasyonlarında özellikle güzel "Haendel'in bir teması üzerine varyasyonlar ve Füg"ünde çok daha iyi anlaşılır. Brahms çok basit bir tema alıp onu ustalık ürünü olan kaynaklarla armonik rengini, ritmini, karakterini ustalikle değiştirmesini bilmiştir. Bu varyasyonlardan birçoğu -özellikle minör olanlar- gerçek bir şiirsel yaratı ve piyano başyapıtıdır.

Çigan melodilerinin dostu olan Brahms, sadece gerçekten layık bir düzenleyici olduğunu kanıtlayıp dört defterlik ve 4 e' için "Macar Dansları"nda zirveye ulaştırıyor.

Nihayet, piyano eserlerinden geri kalanların çoğu içten ve lirik olan Liedlerin bestecisi muhteşem Brahms'a aittir. Arkadaşlarının bazıları O'nun gerçek dehasını ne kadar yanlış anladılar. Billroth şunu yazarken: "Bu coşku O'na nereden geldi bilmiyorum. (küçük piyano parçaları için) O'nun hesabına bu tür besteleri hiç sevmiyorum. O; büyük temalı eserlere önem vermeliydi." Halbuki bu küçük parçalar, uzun bir deneyimin ürünü olan katıksız başyapıtlardır.

Brahms'ın diğer eserleri: Klavierstück'ten (piyano parçası) üç defter (op.76, 118,119), iki Fantezi (op.116), üç "intermezzi" (op.117), duygusal olarak daha geride dört "Ballades" (op.10) ve iki "Rapsodies" (op.79).

İşte Brahms'ın şarkılarının karşılığı budur ve bir Fransız bu Lied'lerde alabileceği en fazla tadı bulabilir. O'nu sevmemizin tek nedeni bu değil. O'nun yürek temizliği bazen, bir halk temasının doğrudan düzenlenmesi gibi hoyratça ve basmakalıptır. O'nun bazen, bizim çok Alman stili bulduğumuz neşeli ve itici bir sertliği var. Fakat sevecen bir hayalpereslikte, örneğin La majör intermezzo'da, otların arasına gizlenmiş sihirli çirkin bir çiçeğin büyüü ve sadece O'na has utangaç bir güzellik vardır. Diğer taraftan bu düşlerde birçok intermezzolarında (do diyez minör ve mi bemol minör) olduğu gibi, ruhun derinliklerinden yükselen karanlık önsözleri ve son derece karamsar hülyalar gizlidir. Fa majör Romans da sevdalı bir halk ezgisidir. Ve nihayet Brahms'ın yükselen ve düşen iç fırtınaları, coşkulu ve ani auluşları vardır. İşte Sol minör Rapsodie'yi böyle bir dönemde yazmıştır.

İşte birkaç sözcükle Brahms. Kendi büyükleşme göre daha sağlam, bilgili ve daha bakımlı; heyecanlarını meydana çıkartmaktan ve sergilemekten nefret eden bir romantik.

Eğer zaten O'nun oldukça kişisel bir duygusallığı olmasaydı, kendine özgün beste yapmaya yeterli olan ve bize çok sempatik gelen zevki ispatlamıyacaktı. İşte ölümsüz olduğuna inanmayı tercih ettiğiniz bu Brahms'ı seviyoruz.

KAYNAKLAR

Louis AGUETTANT'ın "La musique de Piano" adlı kitabından çeviri. Albin Michel Basımevi- PARIS